

Info
over

Leerling met een tekort

Ministerie van Volksge
Directie Gehandi

- 1 Wat houdt de wet in? 3
- 2 Regels voor het beroepsonderwijs 6
- 3 Docenten met een handicap of chronische ziekte 9
- 4 Als een leerling of docent ongelijk behandeld wordt 11
- 5 Meer weten? 13

Het is in Nederland verboden om een leerling of student in het beroepsonderwijs ongelijk te behandelen vanwege een handicap of chronische ziekte. Dat staat in de Wet gelijke behandeling op grond van handicap of chronische ziekte die op 1 december 2003 in werking is getreden. In deze brochure leest u wat de wet concreet betekent voor het beroepsonderwijs. Onder beroepsonderwijs wordt al het arbeidsmarkttoeleidend onderwijs verstaan: het praktijkonderwijs (VMBO), het MBO (regionale opleidingscentra, agrarische opleidingscentra, vakinstellingen en andere instellingen voor MBO), HBO (hogescholen), WO (universiteiten).

1 Wat houdt de wet in?

Het beroepsonderwijs moet in Nederland voor iedereen in gelijke mate toegankelijk zijn. Dat is de gedachte achter de Wet gelijke behandeling op grond van handicap of chronische ziekte (WGBH/CZ). Het is verboden om onderscheid te maken tussen leerlingen met en zonder handicap of chronische ziekte.

Waarom deze wet?

Ieder mens in Nederland heeft recht op gelijke behandeling. Dat is geregeld in de Grondwet. Discriminatie, op welke grond dan ook, is verboden. Toch is de praktijk soms anders. Studerende met een handicap of chronische ziekte hebben wel degelijk te maken met ongelijke behandeling. Bijvoorbeeld als ze zich aanmelden voor een opleiding of als ze beroepskeuzevoorlichting krijgen. De wetgever wil dat ieder mens met een handicap of chronische ziekte volwaardig kan deelnemen aan de maatschappij en dezelfde kans heeft op een beroepsopleiding. Daarom is de Wet gelijke behandeling op grond van handicap of chronische ziekte gemaakt.

Welke handicaps en ziekten?

Alle lichamelijke, verstandelijke en psychische beperkingen vallen onder de wet. Met opzet zijn de verschillende handicaps en ziekten niet genoemd. De wet is namelijk ook bedoeld voor leerlingen die gediscrimineerd worden omdat er wordt gedacht dat zij een handicap of chronische ziekte hebben. Bijvoorbeeld als een studente in een rolstoel niet op een opleiding wordt toegelaten omdat men denkt dat zij ook een verstandelijke handicap heeft.

Direct en indirect onderscheid: allebei verboden

In het beroepsonderwijs is het maken van direct en indirect onderscheid verboden. Wat houdt dit in?

Bij *direct* onderscheid wordt een leerling rechtstreeks benadeeld, enkel en alleen vanwege diens handicap of chronische ziekte. Een student wordt bijvoorbeeld niet toegelaten tot een opleiding omdat hij in een rolstoel zit. *Indirect* onderscheid is vaak lastiger te zien. Bij indirect onderscheid lijkt het alsof een leerling niet vanwege een handicap of ziekte wordt benadeeld, maar in de praktijk leidt die zogenaamde neutrale behandeling toch tot onderscheid.

Voorbeeld indirect onderscheid

In het schoolreglement staat dat het vak gymnastiek voor alle leerlingen verplicht is. Met deze maatregel wordt indirect onderscheid gemaakt. Het volgen van gymnastiek is immers lastig voor sommige leerlingen met een visuele of lichamelijke handicap.

Soms mag een school wel onderscheid maken

Direct onderscheid is verboden tenzij de wet zelf een uitzondering maakt.

In de WGBH/CZ worden drie uitzonderingen gegeven waarbij onderscheid is toegestaan:

- Als er risico's zijn voor de gezondheid en veiligheid van de studerende en van anderen (bijvoorbeeld als een student hepatitis B heeft en stage wil lopen bij een bloedtransfusiecentrum).
- Als leerlingen met beperkingen speciale voorzieningen krijgen om te kunnen functioneren in de maatschappij (zoals een speciale parkeerplaats of een REA-voorziening). Het gaat dan om voorzieningen die leerlingen zonder handicap niet krijgen.
- Als het om positieve actie gaat die nodig is om een achterstand in te lopen (voorkeursbeleid, bijvoorbeeld als er in een advertentie staat dat mensen met een handicap bij gelijke geschiktheid voorgaan).

Ook indirect onderscheid mag op grond van bovenstaande redenen.

Daarnaast is het toegestaan dat er indirect onderscheid wordt gemaakt dat 'objectief gerechtvaardigd' is. U moet dan kunnen aantonen dat het onderscheid niets te maken heeft met discriminatie en echt noodzakelijk is.

Voorbeeld

Een vrouw met chronische hartklachten meldt zich aan voor een studie medicijnen maar wordt afgewezen. Ze vermoedt dat dit met haar chronische ziekte te maken heeft en kan de Commissie Gelijke Behandeling vragen om een oordeel. Als uit het onderzoek van de CGB blijkt dat de vrouw is afgewezen op grond van loting en niet vanwege haar chronische ziekte of vrouw zijn, dan zal de Commissie oordelen dat de onderwijsinstelling niet in strijd met de wet heeft gehandeld.

Gelijke behandeling in Nederland goed geregeld

In de Grondwet staat dat alle mensen in Nederland in gelijke gevallen gelijk moeten worden behandeld. Dit fundamentele recht op gelijke behandeling is in verschillende wetten uitgewerkt. Zo is er de Algemene wet gelijke behandeling en de Wet gelijke behandeling van mannen en vrouwen. In de eerste wet staat dat er niet mag worden gediscrimineerd vanwege godsdienst, levensovertuiging, politieke gezindheid, ras, geslacht, nationaliteit, hetero- of homo-seksuele gerichtheid en burgerlijke staat. De Wet gelijke behandeling op grond van handicap of chronische ziekte is hier een aanvulling op. De wet is niet alleen van toepassing op het beroepsonderwijs, maar ook bij de arbeid en op termijn op het openbaar vervoer. Naar verwachting zal het wetsvoorstel over gelijke behandeling op grond van leeftijd binnenkort eveneens in werking treden.

2 Regels voor het beroepsonderwijs

Het beroepsonderwijs moet in Nederland voor iedereen toegankelijk zijn.

Er mag geen onderscheid worden gemaakt tussen studerenden met en zonder handicap of chronische ziekte. Onderwijsinstellingen, maar ook docenten, decanen en ieder ander die beroepsonderwijs aanbiedt, zijn wettelijk verplicht om zich hieraan te houden. Het maken van onderscheid is verboden.

Vmbo (praktijkonderwijs), mbo, hbo, universiteiten

De Wet gelijke behandeling op grond van handicap of chronische ziekte geldt voor alle beroepsopleidingen. Concreet gaat het om alle mbo-, hbo- en universitaire opleidingen, openbaar en bijzonder, bekostigd en niet-bekostigd onderwijs. Ook het praktijkonderwijs van het speciaal voortgezet onderwijs valt onder deze wet.

Lessen en stages

Het recht op gelijke behandeling geldt voor alle onderdelen van het beroeps- onderwijs: de toegang tot het onderwijs, de lessen zelf, de stages/beroeps- praktijkvorming en de examens. Uiteraard moet een aankomend studerende voldoen aan de toelatingseisen. Zo moet ook een gehandicapte student geneeskunde een VWO-diploma met het vereiste vakkenpakket hebben om toegelaten te kunnen worden tot de opleiding. Maar een studerende mag dus niet worden geweigerd op uw onderwijsinstelling vanwege een handicap of chronische ziekte. Ook in de lessen, tijdens de stages/beroepspraktijkvorming en de examens mag geen onderscheid worden gemaakt tussen leerlingen/ studenten met en zonder handicap of chronische ziekte.

Let op

Het feit dat de leerling in de toekomst het beroep niet zal kunnen uitoefenen, is geen reden om de toegang tot de beroepsopleiding te weigeren. Stel bijvoorbeeld dat iemand met een visuele handicap een opleiding wil volgen voor archeoloog. Dan mag de onderwijs- instelling deze aanmelding niet weigeren omdat men twijfelt of de leerling in de toekomst wel als archeoloog zal kunnen werken.

Beroepskeuzevoorlichting

De wet is ook van toepassing op de beroepskeuzevoorlichting. Uitgangspunt is dat alle studerende dezelfde kans hebben om zich voor te bereiden op het beroep van hun keuze. Schooldecanen die voorlichting geven over de beroepskeuze zijn wettelijk verplicht om iedere leerling dezelfde voorlichting te geven: zij mogen geen onderscheid maken op grond van een handicap of chronische ziekte.

Leerlingen vragen zelf om een aanpassing

Soms heeft een studerende met een handicap of chronische ziekte een aanpassing nodig om de opleiding te kunnen volgen. Bijvoorbeeld aangepast materiaal of een aanpassing in het gebouw. In de wet staat dat een studerende zelf moet aangeven dat hij/zij een aanpassing nodig heeft.

School moet aanpassing doen

Als een studerende aangeeft een aanpassing nodig te hebben, dan is de onderwijsinstelling verplicht om die te treffen. Er zijn twee voorwaarden: de aanpassing moet geschikt zijn én noodzakelijk. Met geschikt wordt bedoeld dat de aanpassing inderdaad een belemmering wegneemt en de zelfstandigheid van de betreffende studerende vergroot. Noodzakelijk wil zeggen dat hetzelfde doel (bijvoorbeeld: de lessen kunnen volgen) niet op een andere manier kan worden bereikt. Overigens moet een aanpassing geen onevenredige belasting zijn voor de onderwijsinstelling. Hierbij spelen mee: de grootte van de onderwijsinstelling, de kosten van de aanpassing, eventuele financiële tegemoetkomingen, de haalbaarheid en uiteraard de financiële draagkracht van de school. Een kostbare lift aanleggen terwijl de betreffende leerling slechts tijdelijk in een bijgebouw lessen hoeft te volgen, kan wellicht ook op een andere manier worden opgelost. Bijvoorbeeld door de lessen te verplaatsen naar het hoofdgebouw dat wel toegankelijk is voor leerlingen in een rolstoel.

Voorbeeld

Een dyslectische eindexamenkandidaat vroeg het schoolbestuur om de eindexamentekst van Nederlands en Duits te mogen meeluisteren via een ingesproken band op een walkman. Het schoolbestuur weigerde dit. De rechtbank oordeelde dat het schoolbestuur onrechtmatig handelde. De faciliteit was een adequaat middel om de nadelige effecten van dyslexie te kunnen compenseren, aldus de rechtbank.

Beleid

De wet nodigt iedere beroepsopleiding uit om beleid te maken voor studerenden met een handicap of chronische ziekte. Op individueel niveau is het belangrijk om samen afspraken te maken over specifieke aanpassingen. Daarnaast kunt u in de onderwijs- en examenregeling vastleggen hoe leerlingen met een handicap of chronische ziekte de gelegenheid krijgen om getoetst te worden.

3 Docenten met een handicap of chronische ziekte

De Wet gelijke behandeling op grond van handicap of chronische ziekte geldt niet alleen voor leerlingen in het beroepsonderwijs. De wet is ook van toepassing op werksituaties. Dat betekent dat docenten met een handicap of chronische ziekte wettelijk recht hebben op gelijke behandeling. Dat geldt ook voor sollicitanten en docenten die tijdelijk in dienst zijn. De onderwijsinstelling is verplicht om docenten en andere medewerkers met een handicap of chronische ziekte gelijk te behandelen.

Regels tijdens de sollicitatieprocedure

- In een personeelsadvertentie mogen alleen eisen staan die relevant zijn voor de functie.
- Tijdens het sollicitatiegesprek mag u geen vragen stellen die direct of indirect onderscheid maken op grond van handicap of chronische ziekte.
- Er mogen geen vragen worden gesteld over de gezondheid van een sollicitant. U mag ook niet bij de oude werkgever informeren naar het ziekteverzuim van de kandidaat. Dit is bepaald in de Wet op de medische keuringen.

Regels op het werk

- U mag op het werk geen onderscheid maken tussen medewerkers met en zonder handicap of chronische ziekte. Dit geldt voor de arbeidsvoorwaarden, de arbeidsomstandigheden en bij het ontslag.
- Als een medewerker een aanpassing nodig heeft om de functie te kunnen uitoefenen, dan bent u in beginsel verplicht om die aanpassing te maken. Uw arbodienst kan u adviseren over soorten aanpassingen.
- Er zijn wettelijke vergoedingsmogelijkheden om werkgevers tegemoet te komen in de kosten van een aanpassing. Kijk op www.szw.nl of www.ehbw.nl

Doet mijn onderwijsinstelling het goed?

Wilt u weten of het beleid van uw instelling rechtmatig is, vraag dan advies aan de Commissie Gelijke Behandeling. Dit is een onafhankelijke instantie die kijkt of de wetten op het gebied van gelijke behandeling goed worden nageleefd. De Commissie Gelijke Behandeling geeft advies, kan een onderzoek instellen en een oordeel geven. Hier zijn geen kosten aan verbonden.

Tip

Meer weten over gelijke behandeling? Bij het ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport of Sociale Zaken en Werkgelegenheid kunt u een brochure over gelijkebehandelingswetgeving aanvragen voor werknemers en één voor werkgevers. U kunt Publieksvoorlichting bellen: (070) 340 78 90 (VWS) of 0800-9051 (SZW) of kijk op www.minvws.nl of minszw.nl

4 Als een leerling of docent ongelijk behandeld wordt...

Een leerling, student of docent die ongelijk wordt behandeld vanwege een handicap of chronische ziekte, kan een klacht indienen. Hieronder staan de stappen die zij kunnen nemen.

Naar de onderwijsinstelling

Wie van mening is ongelijk te worden behandeld, kan een klacht voorleggen aan de onderwijsinstelling. De klacht kan ook worden voorgelegd aan de klachtenfunctionaris of klachtencommissie van de school of bij het ontbreken daarvan het bevoegd gezag van de onderwijsinstelling. Samen kan worden gezocht naar een oplossing.

Naar de Commissie Gelijke Behandeling

Een klacht over ongelijke behandeling kan ook worden voorgelegd aan de Commissie Gelijke Behandeling. Dit is een onafhankelijke instantie die kijkt of de wetten op het gebied van gelijke behandeling goed worden nageleefd. Zowel leerlingen als de school zelf kunnen de Commissie inschakelen. De Commissie Gelijke Behandeling kan een onderzoek instellen en een oordeel geven. Hier zijn geen kosten aan verbonden.

Let wel: de Commissie beoordeelt alleen of er sprake is van ongelijke behandeling. Het oordeel is juridisch niet bindend. In de praktijk worden de oordelen en de aanbevelingen vaak wel opgevolgd. Is dit niet het geval dan kunt u er voor kiezen om naar de rechter te stappen. U kunt het oordeel van de Commissie aan de rechter voorleggen.

Naar de rechter

Wie zich gediscrimineerd voelt, kan de zaak voorleggen aan de burgerlijke of bestuursrechter. Dit kan meteen of nadat de Commissie Gelijke Behandeling een oordeel heeft uitgesproken. De kosten van de advocaat komen voor eigen rekening. Een rechter mag niet zelf de zaak onderzoeken en is dus afhankelijk van de informatie die de partijen hem geven. De rechter kan wel de Commissie Gelijke Behandeling vragen om een advies.

Zo is de procedure

- 1 Wie een verzoek indient bij de Commissie Gelijke Behandeling of de rechter, moet met feiten komen om het verzoek te onderbouwen. Alleen de uitspraak 'ik ben gediscrimineerd' is dus niet voldoende.
- 2 Als de Commissie of rechter vindt dat er een vermoeden van onderscheid is, dan wordt de bewijslast omgedraaid. Dit betekent dat degene die mogelijk onderscheid maakt, met feiten moet komen waaruit blijkt dat er geen onterecht onderscheid wordt gemaakt.
- 3 De Commissie heeft een actieve onderzoekstaak en kan zelf op zoek gaan naar bewijsmateriaal.

En dan?

Als er inderdaad sprake is van onterecht onderscheid, wat dan?

- De CGB houdt na het geven van een oordeel contact met partijen om te onderzoeken wat partijen met het oordeel doen.
- De rechter kan betrokkene aansprakelijk stellen (dit kan leiden tot een schadevergoeding).
- De rechter kan betrokkene verplichten om alsnog een aanpassing te doen/treffen.
- Een (arbeids)contract of een ontslag is nietig (niet geldig).

Commissie klachtenbehandeling aanstellingskeuringen

Een sollicitant die vragen krijgt van een werkgever over zijn of haar gezondheid of mee moet werken aan een medisch onderzoek, kan een klacht indienen bij de Commissie klachtenbehandeling aanstellingskeuringen. De klacht kan betrekking hebben op de werkgever maar ook op de keuringsarts. Het oordeel van deze Commissie is juridisch niet bindend, net als dat van de Commissie Gelijke Behandeling. In een mogelijke procedure bij een rechter kan het oordeel wel worden voorgelegd.

Wettelijk beschermd

Wie een aanklacht indient, heeft recht op wettelijke bescherming. Dat houdt in dat er geen maatregelen tegen u mogen worden genomen door de onderwijsinstelling omdat u een klacht heeft ingediend.

5 Meer weten?

www.cgb.nl

Op de website van de Commissie Gelijke Behandeling vindt u informatie over de gelijke behandelingswetgeving en oordelen van de Commissie. Ook kunt u bij de Commissie terecht als u meer wilt weten over te voeren procedures.

Postadres:

Postbus 16001

3500 DA Utrecht

Telefoon (030) 888 38 88

Fax (030) 888 38 83

E-mail: info@cgb.nl

Juridisch spreekuur: iedere werkdag van 14.00-16.00 uur.

www.minvws.nl

Op de website van het ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport vindt u meer informatie over de Wet gelijke behandeling op grond van handicap of chronische ziekte. U kunt ook Publiekvoorlichting bellen: (070) 340 78 90.

U kunt hier de volgende brochures aanvragen:

- Algemene brochure over de Wet gelijke behandeling op grond van handicap of chronische ziekte.
- Gelijke behandeling. Informatie voor werknemers.
- Gelijke behandeling. Informatie voor werkgevers.

www.szw.nl

Op de website van het ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid is meer informatie te vinden over gelijke behandeling (klik 'werk' of 'loon'). U kunt ook de Informatietelefoon bellen: 0800-9051 (gratis) en ook daar de brochures over gelijkebehandelingswetgeving aanvragen.

www.minocw.nl

Op de website van het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap vindt u meer informatie over het onderwijsbeleid.

www.lvadb.nl

Wie twijfelt over het indienen van een klacht, kan advies vragen bij een anti-discriminatiebureau. Kijk voor het bureau in uw regio op de website van de landelijke vereniging.

www.ehbw.nl

Deze website van de Commissie Werkend Perspectief biedt informatie aan werkgevers en werknemers over werk en gezondheid en over aanpassingen. De telefonische helpdesk is iedere werkdag bereikbaar van 12.00 tot 20.00 uur: (020) 480 03 00.

www.cg-raad.nl

De Chronisch zieken en Gehandicaptenraad Nederland biedt collectieve belangenbehartiging en ondersteuning van ledenorganisaties. De site biedt actuele informatie over o.a. gelijke behandeling en beeldvorming.

www.handicap-studie.nl

Expertisecentrum voor studenten met een handicap of chronische ziekte in het hoger beroepsonderwijs.

www.cinop.nl/gehandicaptenbve

Het Platform gehandicapten BVE biedt expertise op het terrein van beroeps- en volwasseneducatie aan mensen met een handicap.